

Een potscherf met een verhaal uit de Bijbel.

Jan Tilleman

Inleiding.

Bij de omvorming van de rijksweg Knokke – Maldegem tot snelweg Knokke – Antwerpen in 1974-75, werd de bestaande baangracht langsheen de hoeve “Ten Houcke Boven” in Hoeke wat verlegd door vergraving in de bestaande hofweide. De nieuwe gracht doorkruist hier, uiteraard net als de oude gracht, de Krinkeldijk of voormalige “Evendijk B”. De oever is er steil en vertoonde toen een flinke aanwezigheid van baksteenpuin en ook wat potscherven. Naar aanleiding van de in februari opgestarte werken aan de A11b (Ontsluiting van de Zeebrugse haven) in Westkapelle, dacht ik eraan om die oever nog eens te bekijken. Door de talrijke populieren is er nogal lichtgebrek waardoor de plantengroei er schaars is. Op een gegeven moment zag ik een bleke potscherf opsteken uit de grond. Bij het recupereren ervan viel de overvloedige versiering aanstonds op. Nog maar eens een boeiende vondst, dacht ik meteen.

Beschrijving.

Afb. 1: De scherf met afbeelding van de wegvluchtende Jozef.

Na reiniging had ik een bleek tot wit hard gebakken scherf met een bijna volledig tafereel in een medaillon op (afb. 1). Het breukvlak toont de opbouw van de pot in twee afzonderlijke lagen aan. Op een draaischijf werd eerst de pot gevormd. Aan de binnenkant zijn hierdoor de draairibbels duidelijk zichtbaar. De figuratieve laag werd eerst gemaakt op een negatieve vorm waarin de afbeelding uitgesneden was. Deze lap klei werd dan op de reeds gevormde pot aangebracht waarna het geheel in een bedstede. Met beide handen trekt ze aan de mantel van een man. Links

van de vrouw treffen we het woord “GENSIS” aan (afb. 2), terwijl rechts het getal “39” prijkt (afb. 3).

De Kleur en de hardheid van de gevonden scherf zijn typerend voor het “Siegburg keramiek” uit Duitsland, ten zuiden van Keulen. Fragmenten van 16° eeuwse “Jacobakannen” uit dezelfde materie gemaakt, komen hier op “Ten

*Afb. 2: Detailbeeld met "GENESIS",
de verkorting van Genesis.*

*Afb. 3: Detailbeeld met het cijfer "39".
Verwijzing naar hoofdstuk 39.*

*Afb. 4: Halsfragment met oor en een
schouderfragment van Jacobakannen*

*Afb. 5; Zo ziet een "SCHNELLE" er uit.
Dit exemplaar pronkt in het Kestner-Museum
in Hannover.*

Houcke Boven" vaak voor (afb. 4). Ons rijkelijk versierd fragment was een deel van een "SCHNELLE" (afb. 5). Dit is een drinkpot met in veel gevallen een tinnen deksel erop.⁸ We kunnen hem beschouwen als de rechtstreekse voorganger van de stenen bierpotten die je vaak op de rommelmarkten ziet prijken.

Op de "Schnelle" worden doorgaans Bijbelse taferelen afgebeeld zoals Eva met de appel in het "Aards Paradijs". Hier treffen we echter de weergave aan van Jozef en de vrouw van Potifar uit het boek "Genesis", hoofdstuk 39.⁹

Het verhaal zelf, dat uitgebeeld wordt op de scherf.

Genesis 39

(6) Jozef was mooi en welgebouwd. (7) Het duurde niet lang of de vrouw van zijn meester kon haar ogen niet meer van Jozef afhouden. Zij vroeg hem: "Kom toch bij me liggen." (8) Maar hij weigerde en antwoordde haar: "U weet toch dat mijn meester, nu ik in huis ben, zich nergens meer mee bemoeit en heel zijn bezit aan mij heeft toevertrouwd. (9) Hier in huis is hij niet machtiger dan ik; niets heeft hij mij onthouden dan alleen u, zijn vrouw. Hoe zou ik dan dat grote kwaad kunnen bedrijven en zondigen tegen God?" (10) En ofschoon zij dag in dag uit bij Jozef bleef aandringen, wilde hij niet ingaan op haar wens om bij haar te slapen en omgang met haar te hebben. (11) Op zekere dag echter, toen hij het huis binnenkwam om zijn werk te doen, was er niemand anders in het huis. (12) Toen greep zij hem bij zijn kleed en zei: "Kom toch bij me liggen." Maar hij liet zijn kleed in haar handen achter, ging op de vlucht en rende naar buiten. (13) Toen het tot haar doordrong dat hij zijn kleed in haar handen had achtergelaten, en naar buiten was gevlucht, (14) riep zij haar huisgenoten en zei tot hen: "Stel je voor, de Hebreëer die we in huis gekregen hebben, begint zich tegenover ons wel vrijpostig te gedragen. Hij kwam naar mij toe om met mij te slapen, maar ik begon hard te roepen. (15) Toen hij hoorde dat ik begon te roepen, liet hij zijn kleed bij mij achter, sloeg op de vlucht en rende naar buiten." (16) Daarop legde zij het kleed naast zich neer, totdat zijn meester thuis kwam.

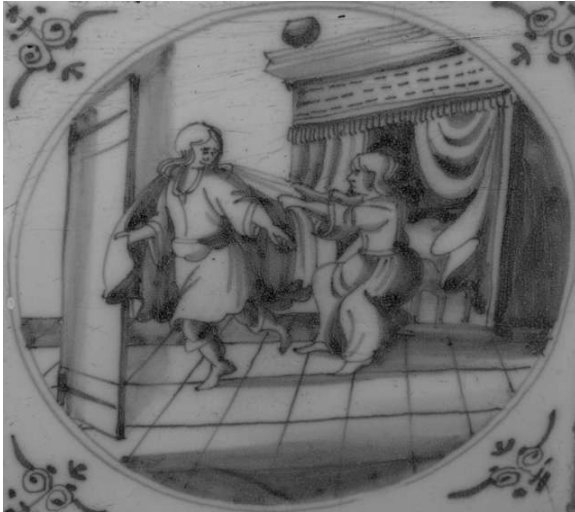
Vergelijkende weergaven.

Het verhaal van Jozef en de vrouw van Potifar werd in de loop der tijden veelvuldig afgebeeld op schilderijen, tekeningen en in houtsnijwerk. Noemenswaardig is de weergave van het verhaal op een blauwe Delftse tegel die zich bevindt in het Jezuïetenklooster gelegen aan de Korte Winkel te Brugge (Afb. 6).

Een zeer verfijnde weergave van het verhaal vinden we in houtsnijwerk terug in het "Boijmans van Beun museum te Rotterdam (Afb. 7).

⁸ Met dank aan de heer Roland Decocq, vrijwillig medewerker bij RAAKVLAK voor de hulp bij het opzoekingswerk.

⁹ GENESIS is het eerste boek uit van het Oud Testament in de Bijbel.

Afb. 6: Weergave op een blauwe "Delftse tegel" in het Jezuïetenhuis aan de Korte Winkel nr. 10 te Brugge.

Afb 7: Jozef en de vrouw van Potifar, prachtig afgebeeld op een houtsnede in het Alma Boijmans van Beun museum in Rotterdam.

Slotbeschouwing.

Het hierboven beschreven fragment van de "Schnelle" werd gerecupereerd uit aarde die aangebracht werd op de puinresten van een gebouw dat ooit opgetrokken was met moefen. Er komen stukken voor van de grote Brugse moefen (30 cm x 14 cm x 7 cm) en van de jongere Laat-Middeleeuwse moef (26,5 cm x 12,5 cm x 6 cm). De kans bestaat erin dat er in de nabijheid nog fragmenten van deze Schnelle vertoeven. Ten Houcke Boven is één van de weinige plaatsen in het huidige Hoeke waar continu bewoning van in de Middeleeuwen tot nu aanwezig was. Het is best aan te nemen dat de schnelle hier op deze locatie gebruikt werd.

Geraadpleegde Bronnen:

- Bieke Hillewaert; Laat-Middeleeuwse importceramiek te Brugge in "Brugge-Onderzocht" (Tien jaar stadsarcheologisch onderzoek 1977-1987).
- www.alma-boijmans.nl
- www.heiligen.net
- www.biblija.net